

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης 209/2014

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

(Β΄ ΤΑΚΤΙΚΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ)

Συνεδρίαση της 5^{ης} Ιουνίου 2014

Σύνθεση :

Πρόεδρος : Ιωάννης Β. Σακελλαρίου, Πρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Μέλη: Ανδρέας Φυτράκης, Ιωάννης Τρίαντος, Πέτρος Τριανταφυλλίδης, Αντιπρόεδροι του Ν.Σ.Κ., Ιωάννης Διονυσόπουλος, Ανδρέας Χαρλαύτης, Αντώνιος Κλαδιάς, Στέφανος Δέτσης, Μεταξία Ανδροβιτσανέα, Νικόλαος Μουδάτσος, Παρασκευάς Βαρελάς, Ασημίνα Ροδοκάλη, Σπυρίδων Παπαγιαννόπουλος, Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Βασιλική Πανταζή, Νίκη Μαριόλη, Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Βασιλική Τύρου, Κουήν – Τακούη Χουρμουζιάν, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Δήμητρα Κεφάλα, Γεώργιος Ανδρέου, Δημήτριος Αναστασόπουλος, Κωνσταντίνος Κηπουρός, Αδαμαντία Καπετανάκη, Αθηνά Αλεφάντη, Αγγελική Καστανά, Παναγιώτης Παππιάς και Σταύρος Σπυρόπουλος, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Ιωάννης Τρίαντος, Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Αριθμός ερωτήματος: Το αριθμ. Φ. 454/249986/Σ.1046/21-3-2013 έγγραφο του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, Β΄ Κλάδος/ Δνση Β1, Τμ. Διοικ. και Νομικών Θεμάτων).

Περίληψη Ερωτήματος : Ερωτάται αν η διάταξη του άρθρου 24 παρ. 7 του ν. 3200/2003, που παρέχει τη δυνατότητα νομικής εκπροσώπησης – κάλυψης από το Ν.Σ.Κ. στους τακτικούς υπαλλήλους του Δημοσίου, των ΝΠΔΔ και των

Ανεξάρτητων Αρχών, κατά των οποίων ασκείται ποινική δίωξη για αδικήματα, που τους αποδίδονται κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, έχει πεδίο εφαρμογής και για το στρατιωτικό προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων.

Επί του ερωτήματος αυτού η Β' Τακτική Ολομέλεια του Ν.Σ.Κ. γνωμοδότησε ως ακολούθως:

Ι. α. Στο με τίτλο «Αρμοδιότητες» άρθρο 2 του ν. 3086/2002 («Οργανισμός Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και κατάσταση των Λειτουργών και των Υπαλλήλων του», ΦΕΚ 324 Α'/23-12-2002) οριζόταν ότι : «Στην αρμοδιότητα του Ν.Σ.Κ. υπάγονται : α).....β).....γ)....δ).... ε).....ζ)..... η)....θ) Η υπεράσπιση δημοσίων υπαλλήλων σε ποινικά δικαστήρια, εφόσον προβλέπεται τούτο από ειδική διάταξη νόμου . ι).....ια).....ιβ).....». Το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 16 του ν. 4110/2013 (ΦΕΚ 17 Α/23-1-2013), στο νέο δε αυτό άρθρο ορίζεται ότι : « 1. Στην αρμοδιότητα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Ν.Σ.Κ.) ανήκει η νομική υποστήριξη του Κράτους. Στην υποστήριξη αυτή περιλαμβάνονται, ιδίως : α)...β)....γ)....δ).... ε)... ζ).....η)...θ)....ι).....2.....3.....», δεν περιλαμβάνεται, δηλαδή , διάταξη όμοια με εκείνη της περιπτ. θ του ίδιου άρθρου υπό την αρχική του μορφή.

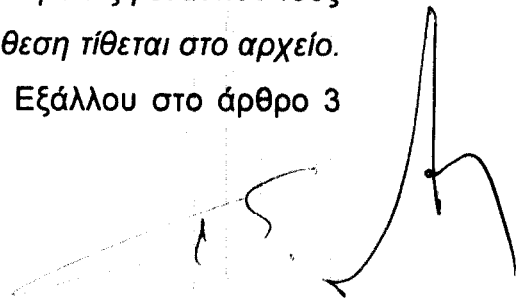
β. Στην παρ. 7 του άρθρου 24 του Ν. 3200/2003 («Τροποποίηση του Ν. 1388/1983 «Ίδρυση Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης», ίδρυση Εθνικής Σχολής Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις» , ΦΕΚ Α'28/9-12-2003), όπως ισχύει, ορίζεται ότι: «Στους τακτικούς υπαλλήλους του Δημοσίου , των ΝΠΔΔ και των Ανεξάρτητων Αρχών, των οποίων η νομική υπηρεσία διεξάγεται από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, κατά των οποίων ασκείται ποινική δίωξη για αδικήματα που τους αποδίδονται κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, παρέχεται η δυνατότητα υπεράσπισής τους ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων, από λειτουργούς του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, με απόφαση του Προέδρου του Ν.Σ.Κ., μετά από προηγούμενη έγκριση του αρμόδιου Υπουργού, εφόσον : α) με την έκθεση επί της ένορκης διοικητικής εξέτασης, δεν διαπιστώνεται η διάπραξη πειθαρχικού παραπτώματος σχετικού με την πράξη για την οποία διώκονται και β) δεν θα εκπροσωπηθούν από δικηγόρο, κατά την ενώπιον του

δικαστηρίου διαδικασία. Ο υπάλληλος στερείται της νομικής κάλυψης, στην περίπτωση που η άσκηση ποινικής δίωξης εναντίον του αποτελεί συνέπεια καταγγελίας εκ μέρους της υπηρεσίας». Η παράγραφος αυτή, ειδικότερα δε το πρώτο της εδάφιο (γιατί το δεύτερο έμεινε απαρχής αναλλοίωτο), όριζε , αρχικώς, ότι : «Στους μονίμους υπαλλήλους των Υπουργείων, Περιφερειών, ΝΠΔΔ και ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού κατά των οποίων ασκείται ποινική δίωξη για αδικήματα που τους αποδίδονται στο πλαίσιο της εκτέλεσης των καθηκόντων τους, παρέχεται το δικαίωμα νομικής στήριξης από εκπροσώπους του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους». Ακολουθώντας το πρώτο αυτό εδάφιο αντικαταστάθηκε με το άρθρο 13 παρ. 14 του ν. 3790/2009 (ΦΕΚ 143 Α΄/7-8-2009) ως εξής: «Στους υπαλλήλους Υπουργείων, Περιφερειών , ΝΠΔΔ και Ανεξάρτητων Αρχών, των οποίων η νομική υπηρεσία διεξάγεται από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, κατά των οποίων ασκείται ποινική δίωξη για αδικήματα που τους αποδίδονται στο πλαίσιο της εκτέλεσης των καθηκόντων τους, παρέχεται η δυνατότητα νομικής στήριξης από μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, με απόφαση του Προέδρου του Ν.Σ.Κ., ύστερα από προηγούμενη έγκριση του αρμόδιου Υπουργού. Κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη, που αφορά τη νομική στήριξη υπαλλήλων από μέλη του Ν.Σ.Κ., καταργείται». Τελικώς το εδάφιο αυτό αντικαταστάθηκε με την παρ. 5 α του άρθρου 24 του ν. 4002/2011 (ΦΕΚ 180 Α΄/22-8-2011) και πήρε τη διατύπωση που εκτίθεται στην αρχή.

γ. Στην παρ. 6 του άρθρου 20 του ν. 1481/1984, όπως ισχύει, ορίζεται ότι : « Στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης εγγράφονται πιστώσεις για την κάλυψη των εξόδων του προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας, καθώς και του Πυροσβεστικού προσωπικού, στα οποία υποβάλλεται προς υπεράσπισή του ενώπιον των Δικαστηρίων, για ενέργειές του, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του. Στον ίδιο προϋπολογισμό εγγράφονται πιστώσεις για την κάλυψη των εξόδων του προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας και του Πυροσβεστικού προσωπικού ή των οικογενειών τους, στα οποία υποβάλλονται όταν παρίστανται ενώπιον των Δικαστηρίων, ως πολιτικώς ενάγοντες, από έγκλημα που διαπράχθηκε σε βάρος του , κατά την άσκηση των καθηκόντων του ή εξαιτίας αυτών. Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου εφαρμόζονται και για το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας

και του Πυροσβεστικού Σώματος που έχει εξέλθει της Υπηρεσίας, εφόσον η υπεράσπιση ή η άσκηση πολιτικής αγωγής αφορά πράξεις που τελέστηκαν κατά την άσκηση των καθηκόντων της ενεργού υπηρεσίας του. Οι προϋποθέσεις χορήγησης των παραπάνω εξόδων καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης».

δ. Στο άρθρο 1 του με τίτλο «Προϋποθέσεις χορήγησης εξόδων υπεράσπισης και πολιτικής αγωγής στο προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας, το Πυροσβεστικό προσωπικό και στις οικογένειες αυτών» π.δ. 15/2007 (ΦΕΚ 11 Α' / 22-1-2007, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 6 του άρθρου 20 του ν. 1481/1984, ορίζεται ότι: «1. Το Δημόσιο καλύπτει τα Έξοδα: α) Του προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας και του Πυροσβεστικού προσωπικού, στα οποία υποβάλλονται προς υπεράσπισή τους στο στάδιο της προδικασίας και ενώπιον των δικαστηρίων, για ενέργειες ή παραλείψεις τους κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. β) Του προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας και του Πυροσβεστικού προσωπικού ή των οικογενειών τους στα οποία υποβάλλονται όταν παρίστανται, ενώπιον των δικαστηρίων, ως πολιτικώς ενάγοντες, από έγκλημα, που διαπράχθηκε σε βάρος τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ή εξαιτίας αυτών. 2. Τα Έξοδα καλύπτουν την αμοιβή του συνηγόρου της επιλογής του κατηγορουμένου ή του πολιτικώς ενάγοντος για την παράσταση αυτού σε όλα τα στάδια της προδικασίας και ενώπιον των δικαστηρίων όλων των δικαιοδοσιών και βαθμών, η οποία σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το τριπλάσιο του καθοριζόμενου κάθε φορά ελαχίστου ορίου». Περαιτέρω, στο άρθρο 2 του ίδιου π.δ. ορίζονται τα εξής: «Τα Έξοδα καταβάλλονται στους κατηγορηθέντες ή πολιτικώς ενάγοντες, υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις : 1. Για τους κατηγορηθέντες απαιτείται : α. Να έχει ασκηθεί σε βάρος των ανωτέρω υπαλλήλων ποινική δίωξη για ενέργειες ή παραλείψεις τους κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. β. Να έχει εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση, με την οποία οι ανωτέρω κατηγορούμενοι κηρύσσονται αθώοι ή απαλλάσσονται των κατηγοριών, ή τελεσίδικο βούλευμα, με το οποίο παύει οριστικά η ποινική δίωξη εναντίον τους ή πράξη του αρμόδιου Εισαγγελέα, με την οποία η υπόθεση τίθεται στο αρχείο. 2. Για τους πολιτικώς ενάγοντες απαιτείται: .....3.....». Εξάλλου στο άρθρο 3

του ίδιου π.δ. ορίζονται η διαδικασία και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την καταβολή των εξόδων.

ε. Με το άρθρο 64 του ν. 3883/2010 ορίστηκε ότι : « Οι διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 20 του ν. 1481/1984 (ΦΕΚ 152 Α')... καθώς και οι διατάξεις του π.δ. 15/2007 (ΦΕΚ 11 /Α'), που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση της παραγράφου αυτής, εφαρμόζονται ανάλογα και για τους κάθε είδους και κατηγορίας στρατιωτικούς ή πολιτικούς υπαλλήλους των ΕΔ ή μελών των οικογενειών τους για την υπεράσπιση ή την παράστασή τους ως πολιτικώς εναγόντων ενώπιον δικαστικών αρχών σε υποθέσεις που πηγάζουν από την εκτέλεση των υπηρεσιακών τους καθηκόντων».

II. Α. Κατά την ομόφωνη γνώμη της Β' Τακτικής Ολομέλειας του Ν.Σ.Κ. , η μη πρόβλεψη στον Οργανισμό του Ν.Σ.Κ. (άρθρο 2 ν. 3086/2002, όπως ισχύει, μετά την αντικατάστασή του με την παρ. 1 του άρθρου 16 του ν. 4110/2013), της υπεράσπισης δημοσίων υπαλλήλων σε ποινικά δικαστήρια, εφόσον προβλέπεται τούτο από ειδική διάταξη νόμου, όπως προβλεπόταν υπό την αρχική μορφή του άρθρου, δεν σημαίνει κατάργηση της διάταξης του άρθρου 24 παρ. 7 του ν. 3200/2003, η οποία είναι ειδική. Άλλωστε η απαρίθμηση των περιλαμβανόμενων στη νομική υποστήριξη του Κράτους, που αποτελεί την αρμοδιότητα του Ν.Σ.Κ., είναι ενδεικτική.

Β. Περαιτέρω , επί του ερωτήματος, διατυπώθηκαν δύο γνώμες.

α. Κατά την γνώμη της πλειοψηφίας, που απαρτίστηκε από τον Πρόεδρο Ιωάννη Σακελλαρίου, τον Αντιπρόεδρο Α. Φυτράκη και τους Νομικούς Συμβούλους Α. Κλαδιά, Μ. Ανδροβιτσανέα , Ν. Μουδάτσο, Π. Βαρελά, Α. Ροδοκάλη, Σπ. Παπαγιαννόπουλο, Κ. Γεωργάκη, Β. Πανταζή, Ν.Μαριόλη, Α. Ανδρουλιδάκη, Β. Τύρου, Κ-Τ. Χουρμουζιάν, Ν. Δασκαλαντωνάκη, Δ. Κεφάλα, Γ. Ανδρέου, Δ. Αναστασόπουλο, Κ. Κηπουρό, Α. Καπετανάκη, Α. Αλεφάντη, Α. Καστανά, Π. Παππά και Στ. Σπυρόπουλο (ψήφοι είκοσι τέσσερις), οι στρατιωτικοί, καίτοι είναι μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι, καταρχήν αντιμετωπίζονται από τον νομοθέτη κεχωρισμένως (βλ. αντί άλλων άρθρο 56 παρ. 1 του Συντάγματος, όπου αναφέρονται διακριτώς έμμισθοι δημόσιοι λειτουργοί και υπάλληλοι και υπηρετούντες στις ένοπλες δυνάμεις, άρθρα 50 και 51 ν. 3205/2003, όπου ρυθμίζεται το ειδικό μισθολόγιο των μονίμων στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων κλπ, ν. 3883/2010 «Υπηρεσιακή εξέλιξη και ιεραρχία των στελεχών των Ενόπλων

Δυνάμεων...»). Τούτο συμβαίνει και από πλευράς ποινικής μεταχείρισης, αφού τα εγκλήματα των στρατιωτικών ρυθμίζονται στο στρατιωτικό ποινικό κώδικα και εκδικάζονται από τα στρατοδικεία.

Τούτων δοθέντων, ασφαλώς ο νομοθέτης, όταν θέσπιζε τη διάταξη του άρθρου 20 παρ. 7 του ν. 3200/2003 και αναφερόταν «*στους τακτικούς υπαλλήλους του Δημοσίου..... κατά των οποίων ασκείται ποινική δίωξη για αδικήματα που τους αποδίδονται κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.....*» (ή στους «μόνιμους υπαλλήλους των υπουργείων» ή «στους υπαλλήλους υπουργείων», κατά τις προηγούμενες μορφές της διάταξης) δεν περιελάμβανε και τους στρατιωτικούς, ακριβώς λόγω των ιδιαιτεροτήτων αυτών από απόψεως υπηρεσιακής καταστάσεως και ποινικής μεταχειρίσεως.

Αλλωστε, ο νομοθέτης προέβλεψε τη δυνατότητα χορήγησης στους στρατιωτικούς (και) των εξόδων υπεράσπισής τους για πράξεις που τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους (άρθρο 64 ν. 3883/2010, σε συνδυασμό με άρθρο 20 παρ. 6 ν. 1481/1984 και το π.δ. 15/2007).

β. Κατά την γνώμη της μειοψηφίας, που απαρτίστηκε από τους Αντιπροέδρους Ι. Τρίαντο (εισηγητή) και Π. Τριανταφυλλίδη και τους Νομικούς Συμβούλους Ι. Διονυσόπουλο, Α. Χαρλαύτη και Στ. Δέτση (ψηφοί πέντε), με την προεκτεθείσα διάταξη της παρ. 7 του άρθρου 24 του Ν. 3200/2003, όπως ισχύει, παρέχεται η δυνατότητα υπεράσπισης ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων από λειτουργούς του Ν.Σ.Κ. «*στους τακτικούς υπαλλήλους του Δημοσίου ... κατά των οποίων ασκείται ποινική δίωξη για αδικήματα που τους αποδίδονται κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους....*». Ο νόμος αναφέρεται σε «*τακτικούς υπαλλήλους*», δηλαδή σε κατέχοντες οργανική θέση (βλ. Τάχου – Συμεωνίδη, Ερμηνεία ΥΚ, τομ. Ι, γ' έκδ., σελ. 79-80). Τέτοιοι, όμως, δεν είναι μόνο οι πολιτικοί υπάλληλοι, αλλά και οι στρατιωτικοί. Αν ο νόμος χρησιμοποιούσε τον όρο «*πολιτικοί υπάλληλοι*» ή «*διοικητικοί υπάλληλοι*», ασφαλώς θα εξαιρούσε τους στρατιωτικούς (βλ. Τάχου – Συμεωνίδη Ερμηνεία Υ.Κ., έ.α, Μ. Στασινόπουλου «*Μαθήματα Διοικητικού Δικαίου*», 1957, σελ. 278 επ.). Κάτι τέτοιο, όμως, δεν έπραξε. Ας σημειωθεί ότι η διάταξη αυτή, τόσο υπό την αρχική της μορφή, που αναφερόταν «*στους μόνιμους υπαλλήλους των Υπουργείων.....*», καθώς και όπως είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 13 παρ. 14 του ν. 3790/2009, που αναφερόταν «*στους υπαλλήλους Υπουργείων.....*», πρέπει να θεωρηθεί ότι

περιελάμβανε επίσης και τους στρατιωτικούς υπαλλήλους, αφού και αυτοί είναι μόνιμοι υπάλληλοι του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Η πρόβλεψη, εξάλλου, της δυνατότητας χορήγησης (και) των εξόδων υπεράσπισης των στρατιωτικών και πολιτικών υπαλλήλων των Ενόπλων Δυνάμεων (άρθρο 64 ν. 3883/2010, σε συνδυασμό με άρθρο 20 παρ. 6 Ν. 1481/1984 και π.δ. 15/2007) δεν μεταβάλλει τα πράγματα, δοθέντος ότι οι δύο ρυθμίσεις έχουν διάφορο πεδίο εφαρμογής. Άλλωστε προϋπόθεση της εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 24 παρ. 7 του Ν. 3200/2003 είναι (και) ότι οι υπάλληλοι «δεν θα εκπροσωπηθούν από δικηγόρο κατά την ενώπιον του δικαστηρίου διαδικασία».

III. Κατόπιν των προεκτεθέντων , κατά την πλειοψηφήσασα στην Β΄ Τακτική Ολομέλεια του Ν.Σ.Κ. γνώμη, στο ως άνω ερώτημα προσήκει αρνητική απάντηση.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 24 - 6 - 2014

Ο Πρόεδρος

Ιωάννης Β. Σακελλαρίου
Πρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Ο Εισηγητής

Ιωάννης Γ. Τρίαντος
Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.